

Strategie a psychologie vzniku války.

Vojenské rozhledy nedávno upozornily, že by se měla věnovat větší pozornost moderní strategii. Strateg XX. století stojí před složitějšími otázkami vedení války, než jaké řešil strateg století XIX., které se klanělo t. zv. strategii zdolávací (ničivé, drtivé), jejímž objektem byla nepřátelská armáda a cílem úplné potření této armády bojem a manévrem.

Ale již napoleonské války ukázaly, že dokonalé potření armády není ještě porážkou státu a že mu neznemožňuje postavení armády nové, početnější a zahájení nového tažení lépe zajištěného vnitropoliticky a dobře opřené koaličně obratnou politikou zahraniční. Odmyslíme-li si skvělou technickou nádhru Napoleonových operací a kvitujeme-li jejich politický výsledek, přicházíme k strategické porážce. Nastala, právě když jeho prostředky k dalšímu válčení byly vyčerpány, kdy jeho armáda zvolna, ale jistě se zmenšovala, zatím co se armády nepřátel otužovaly a rostly. Studium strategie napoleonských válek není studiem polních tažení, nýbrž studiem ideového zápasu mocensky vyjadřovaného mezi Napoleonem a Anglií, která zorganizovala proti Napoleonovi politicky i diplomaticky Evropu. Je to studium vývoje politické myšlenky protinapoleonské a odumírání politických hesel Napoleonových.

Napoleon chtěje se státí pánem Evropy vrhl do ní myšlenku „osvobození národů od jha tyranů“. Tento politický předvoj připravoval půdu jeho vítězstvím, aby byla politicky zajištěna. Jakmile bylo zřejmé, že se Napoleon vlastně chce stát císařem spojených států evropských, v kterých by kralovala rodina Bonapartů, obrátilo se skvělé politické ostří jeho hesla války proti němu samému. Národové vytrhli, „aby zbavili Evropu tyrana“.

Napoleon příliš brzy dělal politiku vojenskými taženími, místo aby je přizpůsobil politice.

Každá strategická koncepce musí vyrůstat z mohutného a spravedlivého politického cíle. Tento cíl musí být vykalkulován z politického prostředí, pro které je určen, a z předpokladů, jak se toto prostředí pozmění naším vítězstvím nebo porážkou. Vítězství i porážka mohly by nás vojensky oslabit, ale nesmí nás oslabit strategicky. Příkladem toho je Srbsko ve světové válce.

Nejprve si ovšem musíme uvědomit, co je strategie. Heinrich Bülow, autor termínu „strategie“, rozeznával strategii dvojí. Jedné říkal „strategie politická“, druhé „strategie vojenská“. Jeho vykladači a nohsledové si „politickou strategii“ nechali od cesty a tak platila dále jen jako strategie „strategie vojenská“. Bylo v tom něco neporozumění a něco profesionální ješitnosti. Teprve po světové válce začalo se opět přemýšlet, je-li strategie opravdu jen vojenskou disciplinou, a tu Bülowova definice: „Politická strategie má se k vojenské strategii jako vojenská strategie k taktice. Politická strategie je vojenské nadřaděna. Tak jako vojenská strategie řídí operace jistého tažení nebo nejvýše jedné války, tak politická strategie zajišťuje potřeby rozkvětu a existence státu po staletí a věky“, byla nahrazena definicí moderní: „Strategie má se k operačnímu umění tak jako operační umění k taktice. Tak jako operační umění konstruuje a řídí určité válečné tažení,

tak strategie zajišťuje existenci a rozkvět státu pomocí mocenských prvků politických, hospodářských a vojenských v nejrůznějších kombinacích“.

Napoleon, autor strategie zdolávací, která nebyla strategií, nýbrž skvělým operačním uměním, spokojil se ve skutečnosti strategií, budovanou na politické výpomoci a na okamžité mocenské mchutnosti a na konec podlehl krok za krokem zlepšované a zname-nitě politicky a hospodářsky zajištěné strategii unavovací. Podobný obrázek se nám naskytl ve světové válce.

Pokud určitý politický cíl, který se stal heslem mas nebo existenčním problémem státu,*) skutečným anebo zdánlivým,**) potud trvá na pětí mezi skupinami a státy. Toto napětí se nezmírní a neutlumí, ani když válka pro ně způsobená byla přerušena nebo prohrána. V takovém případě je mír jen přestávkou v zápase, který bude pokračovat politicky, hospodářsky a naposled i vojensky. Francouzsko-německá válka, započatá v roce 1870, skončila pro Francouze teprve v r. 1918.

Ve skutečnosti žádný politický existenční zápas nebyl vyhrán zbraní. Buď přestal být existenčním nebo jím nebyl anebo byl nahrazen zápasem o jinou politickou myšlenku jinak mocensky založenou. Z dějin víme, že se ani polovičním vyvražděním obyvatelstva, jak to dělali Asyřané nebo Tamerlán, nepodařilo potlačit existenční myšlenku kolektivu. Říše, vybudované na okamžité moci hrubé síly bez politického spoje zahrnutých společenských organismů, nebyly státy, nýbrž ohromnými okupovanými územími.

Válka v odtažitém smyslu je zápasem dvou myšlenek, dvou ideálů, z nichž vítězí ten, který je dané společnosti zdravější a pro-spěšnější podle neznámých zákonů sociálních organismů. Ukázalo se, že války nepřetvořují politické hodnoty, ale značně uspisují odumírání hodnot přežitých.

Proto válečná tažení, která svými výsledky vyřešení daného politického problému nezjednodušují, odsunují, jsou strategicky chybně řešena, i když v nich došlo k skvělým operacím, které oslní vojenského odborníka. Správně se mluvívá a píše o válce 30leté, o válce 7leté a o „napoleonských válkách“.

Jak jsme již řekli, Napoleon přestal vítězit, když zničil svůj „strategický předvoj“, kterým mu byla myšlenka svobody národů, když odumřel jako dobro v psychologii obyvatel Francie a když se zprotivil psychologii ostatní Evropy. Napoleon rostl potud, pokud tomu, co zveme společností, více dával, než od ní žádal. Jakmile bral více, než dal, společnost se ho zbavila. Politická idea, pro kterou se válčí, musí více dávat, než bere, musí být větším statkem, než to, co pohlcuje válka. Politická idea války musí být pevná, spravedlivá, aby byla vítězná, aby i v porážce přísahala odloženému vítězství. Musí být hodna utrpení války v duších válčících. Proto ten, kdo přemýšlí o možnostech války, kdo válku připravuje, musí kalkulovat jinak než ten, kdo provádí přípravy k možné příští rozhodné bitvě. Příprava bitvy a příprava války to se mnohdy zaměňovalo, jako se zaměňuje operační umění se strategií. Ten, kdo připravuje válku nebo, lépe, obranu státu, musí si být přesně

*) Napoleon nebyl existenčním problémem Francie, ale jeho kontinentální soustava se stala existenčním problémem Anglie.

**) Je-li zdánlivý, ukáže se často již tím, že během války sám „odumře“, jak jsme viděli na Německu ve světové válce.

vědom, pro jaké politické cíle může k válce dojít, nemá-li být válka pohromou pro státní organism. Operátér kalkuluje svou rozhodnou bitvu naproti tomu tak, aby nebyla pohromou pro brannou moc. Ten, kdo připravuje válku, musí také vědět, jakou válku může ten onen politický cíl snést, jaké morální a materiální zatížení dovoluje ta neb ona politická myšlenka. Je najevo, že ty tam jsou dnes doby, kdy se mohlo válčit z důvodů státní ješitnosti, pro prestiž. Nelze již válčit proto, že náš zástupce byl v cizině uražen, nebo že pohraniční sloup byl posunut o dva coule. Ten, kdo se odhodlává k válce, musí si být vědom také toho, zda způsob válčení politickou myšlenku války nepohřbí. To jsme viděli u Napoleona a také ve světové válce, kde ústřední mocnosti, hlásající válku obrannou, operovaly na cizím území jako dobyvatelé, aniž skrývaly teritoriální hltavost. Ten, kdo ví, pro jaké politické otázky by mohlo k válce dojít, musí si být dobře vědom, zda vlastní obtíže vnitřní, politické, národnostní, třídní, hospodářské a vojenské onu otázku v praxi nepostaví na hlavu, nezdiskreditují, nezesměšní, jak jsme viděli za světové války na Rakousku-Uhersku. Musí také uvážít, zda se na konec pocit sebezachování ve válčícím kolektivu nebude více hrozit prodloužování války než okamžité porážky.

Válka nezačíná jejím vypověděním, přerušením diplomatických styků. To začínají vojenské operace. Válka začíná již politickým napětím. Poněvadž slovo válka spojujeme zpravidla s bojem zbraní, lépe by se snad mluvilo o zápasu, o zápasu existenčním, jehož jednou formou je válka. Tento zápas musí být konstruován strategicky. Stratega by proto zajímalo, jak vzniká napětí mezi dvěma státy, kdo je způsobuje, otupuje nebo přiostrňuje.

Nejprve se však musíme otázat, kdo je budovatelem strategického plánu. Nikdo neupře, že voják byl a zůstane tvůrcem oněch operací, které podle strategického plánu musí být vyřešeny vojensky. Kdo však má koncipovat strategický plán zajišťující existenci státu, v němž vojenská opatření jsou jen složkou? Zde se ocitáme u dvojí možnosti řešení. Buď bude jeho autorem vojensky školený státník anebo kolektiv sestavený ze státníka a vojáka. Nebude to však vojenský odborník, který není více než odborníkem. Proč? Vyšli jsme z předpokladu, že strategie je naukou o bezpečnosti státu. Co je politika? Politika je naukou o zvelebení státu. Vidíme, že politika i strategie jsou disciplíny státnického umění, v němž strategie zajišťuje to, co politika vybudovala. Vyskytly se ovšem právě opačné definice, jako je Ludendorffova, že politika má zajišťovat to, co vytvořila strategie. To je něco podobného, jako kdyby peníze byly proto, aby dělaly pokladnu nedobytnou. Mnohé vojáky, kteří studovali strašně si odporující definice strategie a kteří stále chtěli vidět v strategii disciplínu čistě vojenskou, napadlo zázračné řešení: Poněvadž je tolik strategií, je to svědectvím, že strategie jako nauka neexistuje. Ovšem zapomněli dodat: jako nauka čistě vojenská. Dnes je jisto, že strategickým plánem státní obrany není nějaký ztrnulý, do posledního vagonu a vojíčka propočítaný operační plán rázu Schlieffenova, a také víme, že strategií není to, co na opačné straně učil jiný vrchní velitel, který mužně svému štábu za války řekl: „Nyní musíte zapomenout vše, čemu jsem vás učil!“, aby pak nařizoval právě to, co ještě před rokem pokládal za „strategickou negramotnost“.

Strategie není operační geometrie, strategie není pestré řečnickování o operačních základnách, liniích (vnitřních a vnějších), o „objektivním úhlu strategickém“, o strategickém soustředění, kterému zase jiný říká strategický nástup, strategické rozvinování, nejsou to hádání o nutnosti nebo bláhovosti strategického předvoje, nebo strategické zálohy. To vše patří do operačního umění, do „veliké taktiky“. Podrobný výklad o moderní strategii necháme si na jindy. Odložíme také definici taktiky, doktriny, vojenské techniky a školy, na které má strategie vliv a které na strategii zvratně působí.

Vraťme se k řídicí myšlence naší úvahy. Řekli jsme, že stratega musí zajímat vznik existenčního zápasu států. Proto se podíváme na to, jak se válka rodí, jak se vyrábí politické falešné napětí a jak se při tomto procesu uplatňuje jedinec i celek společenský. Materiál k tomu poskytne znamenitý článek francouzského vědce Henry Sérouya, který uveřejnil nedávno v „Zeitschrift für Völkerpsychologie und Soziologie“ pod záhlavím „Úkol jedince a společnosti na vzniku války“.

Potřeba je zdrojem síly. Tento přírodní zákon biologický se potvrzuje ve spojení dvou individuí pro ukojení železných požadavků existenčních a potření nudy. Sebezachování nutilo první individuum k hledání vztahu k druhému a tak se časem tento vztah stal zvyklostí. Sdružení dvou nebo více jedinců tvořilo společnost, kterou vidáme u tvorů vyššího i nižšího řádu. Tak jako jedinec má různé orgány navzájem se doplňující a umožňující mu život, tak má takové orgány i společnost, skládající se z řady jedinců. Zde Sérouye vzpomíná Schaeffleho, který pokládá společnost za jedince tak uvědomělého jako tvora lidského, vzpomíná Proudhona, který tvrdí, že moc společnosti je větší než součet moci jejích jedinců (jak ostatně dnes potvrzuje experimentální psychologie mas), vzpomíná Durkheima, který společnost pokládá za něco velmi konkrétního, co svou sociální sílu kolektivní dovede vnutit jedincům.

Je přirozené, že jedinci v širší společnosti nejsou stejnorodí a že se dělí nebo sdružují v několik uzavřenějších skupin podle psychologické příbuznosti a klimatických vlivů, mravů a zvyků. Často se dva rodní bratři nedovedou dohodnout. Zde vidí Sérouya ve Freudově psychoanalýze skvělé vysvětlení rozporů v rodině i ve společenských skupinách. Uvnitř určitých společenských skupin tvoří se pak sdružení menší, která nazýváme politickými stranami a která slouží vyhranění nesouladu. Člověk je tvor vznětlivý a nerozvážený. Myšlenka, která ho zaujala, stává se vášní a tak podle Ribota „vzniká v individuu jednostranné chování, jednostranný vztah k lidem a věcem, které oceňuje jen podle toho, jak mu napomáhají nebo překáží“ v cestě při uskutečňování jeho myšlenky. Ostatek ho nezajímá. Je-li jedinec obdařen tím, čemu Nietzsche říká „vůle k moci“, může na své okolí působit, získat je pro své myšlenky, ovládnout je, zejména když jde o slabší charaktery nebo o jedince, kteří třeba jen podvědomě jsou ovládáni týmiž pocity. Roste-li počet straníků nebo ovládaných, vzniká ideová vášeň, která podle Ribota je „sklonem, který překoná sám sebe, stane se středem a podrobí si všechny ostatní sklony“. Tato vášeň dovede udusit a rozšlapat vše, co by se jí stavělo do cesty, a bez rozpaků zapaluje pochodně války. Vzpomeňme na křížáky, tábority, jakobíny a na bolševiky.

Aby tato ideová vašeň uvnitř společnosti vzplanula, musí jedinec, který se ocitl v popředí buď pro svou vůdcovskou povahu nebo pro svou pevnou vůli organizační, používat určitých podnětů hnutí, které jsou v souladu s panujícím názorovým směrem, které již lehkým dotykem vzbuzují reakci. Zpravidla se používá jako pohnutky motivů smluv a institucí, které jsou dané společnosti svaté. Prorok nebo vůdce přesvědčí společnost, že je nezbytné sáhnout po zbraní, poněvadž běží o čest a dokonce o životy. Je-li básníkem anebo vynikajícím řečníkem, získá si lehce duchy tím, že v nich probudí vědomí bezprostředního nebezpečí. Prohlásí, že „naš rodný krb, naše hřbitovy, naše krásné zahrady, louky a pole, na které máme tolik krásných vzpomínek z dětství a s kterými nás pojí tolik snů, které jsme snili pod plataný a lipami, to vše že bude rozmetáno, ocitne se v rukách šibeničnicků, kteří nás bez ohledu na právo chtějí zničit. Naš prapor, symbol naší životní síly, naši krve bude v několika okamžicích v cárech pošlapán v prachu. Naši bratři, naše nevinné děti, naše ženy a naši starci budou vydáni čepelím, když se nevrhneme s veškerou rozhodností na nenáviděného nepřítele. Rytířská krev našich slavných předků není v našich žilách porobena. Ukážeme našim podmanitelům, že naše země, jejíž dějiny mají tak slavné kapitoly, má ještě děti, které silou, odvahou, sebeobětováním a velkomyslností nestojí za svými předky a jsou hotovy vycedit poslední kapku krve, aby ji chránily, proslavily a zvětšily.“ Taková vzrušující a podmaňující slova skrývají v sobě zistnost, když náš prorok, který káže svatou věc, je zároveň dobyvatelem, hladovcem slávy, posedlý velikášstvím, sadistou podobným Neronovi. Takového tvora k podobnému jednání nutí někdy slepá mystická vašeň, jakou jsme viděli v táborském chiliasmu.

Neviditelnou zápalnou šňůrou budou tyto myšlenky rozšiřovány většinou časopisů, prostých všech skupulí. Tisk, který v těžkých dobách má masu poučovat, orientovat a nestranně jim pravdu odhalovat, sloužit pochození kultuře, stává se tak opovržení hodným nástrojem ještě opovržení hodnějších osobností.

Národ se nechá přesvědčit, poněvadž se dovede naň působit a poněvadž věří, že vlast a její svaté instituce jsou opravdu ohroženy, a tak se čestně stává podílníkem zločinu vyprovokování války. Pravím „čestně“, poněvadž má zcela jiné starosti o bytí, než aby důvody politika zkoumal, a tak hanobí a zabíjí cizince přesvědčen, že tím hájí dědictví, drahé vzpomínky, kout prarodců a rodnou zem. Národ se stává slepým nástrojem, hříčkou války chtivého státníka nebo politisujícího generála, jak jsme viděli v Rakousku a Německu před světovou válkou.

Sérouya se nyní táže, zda se lid opravdu chová pasivně, nehledíc k prvkům citovým, když byl k válce vybídnut. Podřizuje se tupě kategorickému imperativu vůdce? Anebo ho ještě jiné vlivy již předem pro impuls vůdcův zpracovávají a připravují?

Práce sociologů a hlavně Lévyův-Brühlův „zákon participace“ objasnily nám dynamickou a temnou stránku národní psychologie. Došli k tomu studiem společnosti primitivních lidí. Podle Durkheimma „filosofie může vzniknout klidným vnitřním sebepozorováním, ale ne víra“. Víra je vroucnost, zápal, životnost, nadšení až do nejvyššího vystupňování vůle k činu, která jedince povznáší nad sebe samého. A ohniště této vroucnosti, poskytující známé morální teplo, jest jen společnost našich bližních. Vedle

této sebeobětovné vroucnosti, vyrůstající ze společenství, máme ještě co dělat s mocí, která je rysem masy. Le Bon praví: „Jedinec v mase vědomím počtu získává vědomí nezadržitelné moci, která mu umožňuje ukojit instinkty, které, pokud byl o samotě, dovedl z nutnosti potlačovat“. Tato síla vzniká podle Freuda z lásky rovnoměrně rozdělené na všechny příslušníky davu, jak to vidíme v církvích křesťanských.

Je to nepostižitelná mystika davu, která je vně jedince, jistý stav deliria, náboženský pud, co působí na společnost lidí primitivních stejně mocně jako na společnost duší civilisovaných. Společnost je podle toho sama pro sebe dynamickou individualitou, která může jistý druh dorozumění přijmout nebo způsobit anebo uznávat za rozhodující v určitých našich podnicích. Je to nikým nepodepsaná, ale všemi tušená smlouva, instinktivní dohoda. Může se ovšem stát, že jedinec silou své inteligence a vůle, kterou bychom nazvali „revolucionářskou“ tuto smlouvu poruší. Za to bývá trestán společností, která ho zbavuje dobrodiní pospolitosti. Taci jsou označováni jako „podvodníci“, „blázni“, „odpadlíci“. Společnost uzavřená v rámcích zvyku a minulosti není s to myslit a cítit jako jedinec. Jakmile však společnost podrobující se zákonu o obrozování ideí dozraje k oné revoluční myšlence, nebo když podlehne moci jejího hlasatele, prohlásí opovrhovanou osobu tu za spasitele a apoštola. Náš revolucionář se stane geniem a předmětem uctívání lidu, který pak bez reptání snáší jeho vášně i výstřelky. Tento psychologický proces společnosti se potvrzuje na mytických i skutečných osobnostech počínajíc „totemem“, Buddhou, Mojžíšem, Ježíšem, Mohamedem a j.

Můžeme tedy říci, že válku je s to vyvolati individuum, když dovede uvnitř společnosti vzbudit její sociální sílu, jevící se v zápalu obětování a v rozpoutání pudů násobených masou.

Je přirozené, že jedinec, vůdce vedle vůle, kterou překonává překážky vojenské, technické a politické, musí mít nezbytný takt, aby neurazil city mas. Přes to, že se mu naskytnou odpůrci, neznamenají mnoho, poněvadž dotkli-li se vůdce správné sociální struny, jeho odpůrci jen utužují semknutí těch, kteří jdou pod jeho praporem, aby hlásali evangelium nové idey.

Tak psychologicky vyrůstá z jedince vznik války. Ale vedle vlivu jednotlivce jsou podle Sérouya ještě faktory diplomatické a hlavní faktor životní, hospodářský, který dává specifický základ jedinci a společnosti.

Diplomat se podobá hráči nebo bursovnímu spekulantu. Aby znemožnil neúspěch, používá všech intrik a zbraní, které jsou v rozporu se zásadami slušného muže. Pro něho s pojmy: svoboda, občanství, mír, lidskost, spravedlivá obrana, úcta k právu, spravedlnost a právo sebeurčovací, které pro idealistu jsou hodnotami hlubokého smyslu, jsou jen štítky. Pro diplomata je vše bytí státu. Tento vášnivý počtář stále bojuje nejen za zeleným stolem těžké bitvy diplomatické, nýbrž je v rozhodné chvíli hotov dát zahovořit dělům. Tato alchymistická laboratoř diplomatických úskoků a loupežení je skryta společností, z které dovede, je-li obratná, vynutit představy o nezbytnosti války, jakmile se k ní rozhodla.

Sérouya dělá snad zbytečný rozdíl mezi vůdcem a diplomatem.

Je to ovšem potud na místě, pokud zde kreslí dnešní dobu a její praktiky.

Hospodářství je podstatou lidské nespokojenosti. Dokonce vášně kolektivu, které zdánlivě jsou zcela stranou hospodářských otázek doby, přec s nimi pevně souvisejí (náboženské války středověké). V poslední době zvláště hospodářství stalo se základem budování lidské společnosti. V širším a odtažitějším smyslu je náboženská skupina jen sdružením utvořeným v zájmu sebezachování. Tato jednota zájmů je poutem jednoty jedinců, kteří osamoceni nemohli by zdolat odpor přírody a lidí při hledání potravy. Když tvořili pravěký „clan“, žili pod ochranou živé nebo neživé bytosti, která jim dala základ obživy.

Primitivní člověk nebo prostřední dnešní jedinec nemarní čas metafysikou. Železná nutnost opatření potravy vede všechny jeho snahy k praktické stránce života. Teprve soustavný neúspěch v hledání potravy přivádí ho k přemítání o věcech prostorových a časových. Dokonce i člověk, který dospěl k chápání představ, jako je „thermodynamika“, „spektroskopie“, „čistý rozum“ a „čistá matematika“, vrací se bezděky zpět k svému já. Podle Protagory je člověk měřítkem všech věcí. Můžeme tedy tvrdit, že metafysika a abstraktní vědy jsou v nejširším smyslu spojeny s pudem sebezachování, ač to zní nepravděpodobně. Podle úspěchu a neúspěchu, podle povznesení (dobra) a poklesu myslí (zla) sprádá se náš vztah k ostatnímu světu. Tento dualismus je podstatou našeho vnitřního neštěstí, a abychom se s ním vypořádali, hledáme akci, která má přemoci to, co nás souží, hledáme boj.

Tento boj, s počátku jen matný, který se na konec stane bojem o bytí, může ve společnosti dosáhnouti značných rozměrů, když se skládá z jedinců strádajících.

Původní boj ve svých prvopočátcích byl drancováním, nuceným a trpěným lupičstvím; krok za krokem změnil se ve válku. Uvnitř společenské skupiny dochází zřídka k válce. Jen tehdy nalezneme tam plodnou půdu, když ona společnost je společností jen podle jména, kdy ji starý ideál již nestmeluje, kdy se rozpadává na třídy a kasty nerovným rozdělením statků anebo nadřazeností rodů.

Příčinami války jsou vitální zájmy: obilí, železo, uhlí, nafta atd. a na druhé straně zájmy ideové, vzbuzené v prapodstatě zájmy vitálními. V ideovém světě se ovšem zájmy ideové dostávají do popředí jako představy mytického rázu, které všechna individua k dané skupině nenáležící označují jako příšery nebo nepřítelé. Představa „nepřítelé“, která velmi těsně souvisí s prehistorickým způsobem myšlení, je u civilisovaného člověka jen jistým druhem halucinace. Cizinec jako individuum není dobrý ani zlý, ale jako příslušník cizího kolektivu je zlý, škodný.

Příčiny hospodářské, mezistátní a individuální mohou být příčinou války, jakmile jsou sto uvést představivost jedinců daného kolektivu do onoho duševního stavu, který vzbudí dynamiku jednotné účasti, kolektivní nadšení a kolektivní nenávisť.

Zaujatost v určité věci, která bývá vyprovokována určitými „pohnutkami politickými“, nalézá své mystické zdůvodnění v představě vlasti. Tato zaujatost, která je vášní, dovede z lidských představ odklidit všechny pocity lásky, soucitu a lidskosti. Před Huny

bezohledného dobyvačství neplatí jediná platonovská vlast všech lidí a láska Kristova k bližnímu. Mystický význam oné zaujatosti kolektivu se nemění staletími. Kdyby Caesar a Napoleon slyšeli výrok Mussoliniho: „Jdu-li vpřed — následujte mne! Couvnu-li — zabte mne! A když padnu — pomstěte mne!“, nekroutili by hlavou.

Ocitáme se u mystické účasti v sebeobětování a surovosti kolektivu, která je podstatným prvkem vzniku války. Kde jest její původ? Serouya jej vykládá asi takto: Člověk se liší od zvířete tím, že se podrobuje vždy zákonu kausality. Tato podstata, na které buduje jeho síla představivosti, ať ve skutečnosti je pravá nebo falešná, přec se jí nikdy nemůže zbavit. Všechny idey, které jsme si vytvořili z dojmů na nás působících, neodpovídají zcela skutečnosti. Podle Meyersona předmět není hypostasou vzbuzenou smysly z okamžitých dojmů, nýbrž s hlu k e m d o j m ů nejružnějšího druhu, které si uvědomuji z řady situací, neb o kerých se domnívám, že jsem je v jisté situaci zažil. Můžeme se o tom lehce přesvědčiti, že tyto potenciální dojmy při chápání předmětu mají převahu nad okamžitými dojmy, které, jak praví Bergson, nejsou ničím jiným než „příležitostí vzpomínouti si“.

Příčinou válek v nejvlastnějším smyslu je fakt, že člověku i kolektivu chybí možnost dokonale a zcela chápat skutečnost, kterou si vykládáme cizí. To platí o válkách náboženských, národních, hospodářských i imperialistických.

A člověk v kolektivu jest jen chumáč citů, které jsou měřítkem dobra a zla.

VOJENSTVÍ DOMA A V CIZINĚ

—us:

Organisace armády království SHS.

Armáda král. SHS. jest jednou z největších armád států balkánského poloostrova a svou slavnou tradicí se řadí mezi první armády světa.

Přes to, že hospodářské poměry po válce v král. SHS. byly velmi nepříznivé, přikročilo se brzy k reorganisaci armády, jak to diktovaly jednak válečné zkušenosti, jednak změněné teritoriální poměry a technické pokroky.

V roce 1923 byl vydán nový branný zákon a s tím i reorganisace vojska a námořnictva, kterým byla zmodernisována branná soustava a organisace armády.

Branná povinnost.

Branná povinnost je všeobecná a musí býti vykonána osobně.

Občané, nezpůsobilí k vojenské službě, platí daň t. zv. „vojnicu“.

Oso by zba vené občanských práv, nevýkónávají vojenské povinnosti, platí však vojenskou daň a v mobilisaci a ve válce jest jich používáno v zápolí.

Branná povinnost začíná 21. rokem věku, trvá do ukončení 50. roku a je rozdělena takto:

- a) I. výzva (operační vojsko) od 21. roku do ukončeného 40. roku,
- b) II. výzva (záložní vojsko) od ukončeného 40. roku do ukončeného 50. roku,
- c) domobrana: